

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Prima pars quæsitæ resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

quia nimirum lex non obligat, nisi juxta voluntatem Legislatoris à quo fertur; neque continuat obligationem, nisi perseverante moraliter eadem voluntate: Atqui cessante totà & integrâ ratione propter quam legem tulit, non perseverat moraliter voluntas obligandi: Ergo cessante totâ illâ ratione, lex non amplius obligat. Major pater, Minor probatur, quia Legislator non habuit voluntatem obligandi, nisi dependenter ab illa ratione, & propter illam; si ve actus alioquin habeat intrinsicam bonitatem, si ve non: At cessante ratione motivâ, vel causâ finali propter quam aliquid volumus, definimus illud velle, cum impossibile sit stare actum voluntatis, sublato ejus objecto formali: Ergo cessante totâ & integrâ ratione propter quam Legislator legem tulit, & voluit eâ obligare, cessat quoque voluntas obligandi.

27. Confirmatur: Si lex præcipiat jejunium semel in hebdomada, ad Deum placandum, propter aliquam necessitatem publicam, cessante publicâ necessitate, cessat obligatio jejunii, quamvis citra illam necessitatem, jejunium sit actus virtutis, habens bonitatem & honestatem intrinsicam temperantiæ: Ergo quamvis lex præcipiat actum intrinsicè bonum, si tamen cesset causa ad eâ quæta legis, seu tota ratio motiva propter quam fuit lata, cessat ejus obligatio.

28. Dixi cessante causâ adequatâ, quia si lex lata fuit ob plures causas, cessante unâ, modo non cessent aliæ propter quas lata est, non cessat obligatio legis. Sicut quia lex baptismi lata est non solum ad tollendum originale, sed etiam ad consignandum hominem Christianæ Religioni, eumque à cæteris sæcis distinguendum, & reddendum idoneum & capace ad reliqua sacramenta suscipienda; tamen si prima causa cessaret, & peccatum originale, per sanctificationem in utero matris, esset sublatum, nihilominus adhuc lex baptismi, propter alias causas propter quas lata est, obligaret.

DISPUTATIO XI.

De lege Divina veteri.

Ad questionem 98. D. Thomæ, usque ad 106.

Hætenus de lege humana fusè disseruimus, nunc agendum nobis est de lege Divina positiva, cujus necessitatem demonstrat S. Thomas supra quæst. 91. art. 4. ubi quatuor assignat rationes, cur lex Divina, ultra naturalem & humanam necessaria fuerit. » Primò, inquit, quia per legem dirigitur homo » ad actus proprios in ordine ad ultimum finem. » Et siquidem homo ordinaretur tantum ad finem qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis, non oporteret quod homo haberet aliquid directivum ex parte rationis, supra legem naturalem, & supra legem humanam positam, quæ ab ea derivatur. Sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis æternæ, quæ excedit proportionem naturalis facultatis humanæ; idèò necessarium fuit ut supra legem naturalem & humanam, dirigeretur etiam ad suum finem, lege divinitus datâ. Secundo, quia propter incertitudinem humani judicij, præ-

cipuè de rebus contingentibus & particulariibus, contingit de actibus humanis diversorum esse diversa judicia, ex quibus etiam diversæ & contrariæ leges procedunt. Ut ergo homo absque omni dubitatione scire possit quid ei sit agendum, & quid vitandum, necessarium fuit ut in actibus propriis dirigeretur per legem divinitus datam, de qua constat quod non potest errare. Tertiò, quia de his potest homo legem facere, de quibus potest judicare: judicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus qui apparent; & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, ut in utrisque actibus homo rectus existat; & idèò lex humana non potuit cohibere & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit quod ad hoc superveniret lex Divina. Quarto, quia lex humana non potest omnia quæ malè sunt punire, vel prohibere, quia dum auferre vellet omnia mala, sequeretur quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conversationem humanam; ut ergo nullum malum improbitum & impunitum remaneat, necessarium fuit supervenire legem divinam, per quam omnia peccata prohibentur.

Licet verò lex divina variè dividi possit, communis tamen ejus divisio est in veterem, quæ à tempore Moïsis, usque ad Christi passionem & mortem, inter Israëlitas viguit; & novam, quæ à Christo data & instituta, usque ad consummationem sæculi perseverabit. De utraque sigillatim & breviter disserendum, & primò de lege veteri, quæ legis novæ & Evangelicæ typus & figura fuit. Unde fit

ARTICULVS I.

Utrum lex vetus, bona, utilis, ac perfecta fuerit?

§. I.

Prima pars quæstionis resolvitur.

Augustinus cap. 1. & 46. libri de hæresibus refert Manichæos & Marcionistas, cum duo summa principia invenissent, unum bonorum, alterum verò malorum, credidisse legem veterem malam esse, & à malo principio conditam; novam verò à bono profectam, subindeque optimam ac perfectam. Ut hic error refellatur, & veritas Catholica stabilietur.

Dico primò, legem veterem fuisse bonam, & sanctam.

Probat, quia Deus fuit legis illius Author, ut ostendimus articulo sequenti: Ergo non potuit esse nisi bona & sancta, sicut ipse bonus & sanctus est. Unde Apostolus ad Roman. 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.* Ubi mandatum legis Mosaicæ dicitur sanctum, propter præcepta ceremonialia; justum, propter judicialia; bonum, propter moralia, ut notat D. Thomas hic quæst. 99. art. 4. Conclusio magis patebit solutione objectionum, & explicatione locorum Scripturæ, quibus legem illam malam fuisse insinuari videtur.

Obijcit ergo primò: Ezechielis 20. dicitur: *Dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivunt:* Sed lex non dicitur bona, nisi pro-

per bonitatem præceptorum quæ continet:
Ergo lex vetus non fuit bona.

3. Respondet S. Thomas hic art. 1. ad 1. quod Dominus loquitur ibi de præceptis ceremonialibus, quæ quidem dicuntur non bona, quia gratiam non conferebant, per quam homines à peccato mundarentur, cum tamen per huiusmodi se peccatores ostenderent, unde signanter dicitur, *Et iudicia in quibus non vivunt, id est per quæ vitam gratia obtinere non possunt.*

4. Secundò responderi potest, per illa præcepta non bona Ezechiel. 20. non intelligi legem Moysicam, sed præcepta hominum non bona, & iudicia iniqua, & superflitiones ab illis introductas: quæ omnia Deus dicitur dedisse, id est dari permisisse, in pœnam transgressionum legis suæ. Hunc enim esse verum istius loci sensum, patet ex præcedenti versu 10. & 11. ubi Deus sic loquitur: *Ejeci ergo eos de terra Egypti, & eduçi eos in desertum. Et dedi eis præcepta mea, & iudicia mea offendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Insuper & sabbatha mea dedi eis, &c.* Ubi per sabbatha intelligit præcepta ceremonialia, & per iudicia, præcepta judicialia. Tum addit versu 3. *Et irritaverunt me domus Israël in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, & iudicia mea projecerunt, quæ faciens homo, vivet in eis; & sabbatha mea violaverunt vehementer, &c.* Ac denique subiungit versu 25 & 26. se in pœnam harum transgressionum dedisse eis, id est, permisisse dari, præcepta non bona, &c. alia scilicet à præcedentibus, neque à Deo, sed ab hominibus imposita. Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non vivunt, &c.

5. Obijcitur secundò: Ad bonitatem legis pertinet, ut communi saluti proficiat: Sed lex vetus non fuit salutifera, sed magis mortifera & nociva; dicit enim Apostolus ad Romanos 7. *Sine lege peccatum mortuum erat, ego autem vivebam sine lege aliquando, sed cum venisset mandatum, peccatum revixit, ego autem mortuus sum.* Et 2. ad Corinth. 3. *Littera occidit, Spiritus autem vivificat, ubi nomine litteræ, legem intelligit.* Item ad Roman. 5. dicitur: *Lex subintravit, ut abundaret delictum.* Ergo lex vetus non fuit bona.

6. Respondeo cum S. Thoma hic art. 1. ad 2. quod lex dicitur occidisse, non quidem effectivè, sed occasionaliter ex sua imperfectione, in quantum scilicet gratiam non conferebat, per quam homines implere possent quod mandabat, vel vivere quod verabat, & sic occasio ista non erat data, sed sumpta ab hominibus; unde & Apostolus ibidem dicit: *Occasione accepta peccatum per mandatum seduxit me, & per illud occidit.* Ex hac etiam ratione dicitur, quod lex subintravit, ut abundaret delictum, ut ly ut teneatur consecutivè, non casualiter, in quantum scilicet homines accipientes occasionem à lege, abundantius peccaverunt; tum quia gravius fuit peccatum post legis prohibitionem; tum etiam quia concupiscentia crevit, magis enim concupiscentius quod nobis prohibetur.

7. Similia docent SS. Patres: Augustinus enim de Spiritu & littera cap. 4. querens cur lex vetus dicitur à Paulo occidere? Respondet, legem dici occidere, quòd Spiritus vitam, id est gratiam, vi suâ largiri nequiret, & concupiscentiam prohibendo augetet. *Doctrina* (inquit) *quæ mandatum accipimus, littera est occidens, nisi adsit vivificans Spiritus, ubi Sanctus non adjuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala, concupiscentiam bonam, id est charitatem. Lex illa.*
Tom. III.

quamvis bona, auget prohibendo desiderium malum sicut aquæ impetus vehementior fit obice opposito; nescio enim, quomodo hoc ipsum quod concupiscitur, sit jucundius, cum vetatur. Et Chrysostomus homil. 12. in Epist. ad Romanos: *Cum quidpiam concupiscimus, deinde prohibemur, concupiscentia flamma magis utroliquit.* Subdit ibidem, hanc concupiscentiæ irritationem, non esse vertendam vitio legi, sed homini. *Lex* (inquit) *prohibuit, ut te ab eo abducas, peccatum verò, id est segnitie tua, & mens mala, bono in contrarium usa est; verum non id medici crimen, sed ægroti, qui quod accepit medicamentum, eo non re. Et usus est; non enim ob id legem Deus dedit, ut concupiscentiam accenderet, sed ut restingeret, &c.*

Obijcitur tertio: Ad Hebræos 8. dicitur vetus testamentum culpâ non vacasse: *Si prius* (testamentum) *culpâ vacasset, non utique secundò locus inquireretur:* Ergo ex Apostolo lex vetus mala fuit & culpabilis.

Respondeo primò, culpam eo loco non sumi pro peccato, sed pro imperfectione, defectu, & infirmitate; ideoque quando Apostolus dixit, prius testamentum culpâ non vacasse, tantum voluit ipsum testamentum imperfectum fuisse, & habuisse aliquem defectum, eò quòd gratiam non conferret, ad perfectum non adduceret, & ad æternam salutem immediatè suos observatores non eveheret.

Respondeo secundò, si nomen culpæ pro reatu peccati sumatur, sensus Apostoli est, si vetus testamentum culpâ vacasset, id est inculpabiles fecisset observatores suos, nunquam secundò locus relinqueretur, ut exponunt Ambrosius, & D. Thomas ibidem, & Chrysostomus homil. 14. in Epist. ad Hebræos. Itaque non dicit Apostolus, legem veterem non vacasse culpâ in seipsa, sed non vacasse culpâ in suis subditis qui eam sepe transgrediebantur, quibusve gratiam vi suâ non dabat ad non transgrediendum, neque culpam transgressionis abolebat vi suâ, & ex propriis. Propter quod etiam cap. 7. ejusdem Epistolæ ad Hebræos, ait Paulus, vetus illud mandatum, propter infirmitatem ejus & inutilitatem, id est inefficaciam, reprobatum fuisse.

Obijcitur quartò: Lex ut sit justa & bona, debet esse possibilis ad observandum, & secundum naturam, & secundum humanam consuetudinem, ut supra ex Isidoro vidimus: Sed hoc non habuit lex vetus, ut constat ex illo Petri Act. 15. *Quid tentatis imponere jugum super cervicem Discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus?* Ergo lex vetus non fuit justa & bona.

Respondeo, concessâ Majori, negando Minorè, lex enim Moysaica fuit quidem difficilis, non tamen impossibilis; Dei enim gratia Judæis non defuit, quâ illam adimplere possent, tamen gratiam non daret lex ex propriis, sed ex meritis Christi venturi conferret. Erat autem difficilis, si conferretur cum lege Evangelica, quæ est facilior; quia nimirum lex Moysaica data fuit Judæis, qui erant in statu servorum; lex Evangelica data est Christianis, qui sunt in statu filiorum: servorum autem conditio difficilior est quàm filiorum.

Obijcitur quintò: Lex illa mala est, quæ præcipit aut permittit aliqua mala, & à recta ratione aliena: Sed talis erat lex vetus, præcipiebat enim vel saltem mittebat Levit. 19. odium inimicorum; unde Christus Matth. 5. dicebat Discipu-

lis suis: *Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Item Deuteron. 21. permittitur uxorum pluralitas, his verbis: *Si habuerit homo plures uxores, &c.* & cap. 23. permittitur usura circa alienigenas, & libellus repudij cap. 24. Quæ omnia repugnant legi naturali & rectæ rationi, ideòque fuerunt per Christum sublata.

14. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem, & ad primam illius probationem dico, falsò supponi odium inimicorum, præcipi Levitici 19. Ibi enim sic dicitur: *Non quæres ultionem, nec memor eris injuria Civium tuorum.* Ad id verò quod dicitur Matth. 5. varij varia respondent. Quidam enim affirmant, licitum fuisse apud Judæos odio prosequi inimicos legales, ut Hethæos, Amorthæos, Philistinios, & reliquos, cum quibus nunquam ex lege pacifici poterant, non tamen privatos & particulares. Alii docent, hæc verba fuisse permissiva: quatenus Judæis aliqua, quæ cum lege naturæ pugnant, ad duritiam cordis permittebantur. Alii probabilitè dicunt, hæc verba Matth. 5. *Audistis quia dictum est antiquis, &c.* tantùm arguere interpretationem quorundam Rabinorum deductam ex ijs Scripturæ locis in quibus habetur, *Diliges amicum tuum*, ex quo per fallam illationem à contrarijs inferebant: *Ergo odio habendus est inimicus.* In hac autem illatione fallebantur, tum quia vox Hebraica רֵעִים *Reeacha*, quæ habetur Levit. 19. vers. 18. significat sodalem, familiarem, socium; unde notat Mercerus in Thesauro Pagnini, quod in novo Testamento vertitur *πλησιος*, proximus, qui alteri scilicet animo conjunctus est. Igitur non præcisè amicum significat, sed quemcumque proximum; quilibet autem homo, sive amicus, sive inimicus, propter naturæ communitatem, est noster proximus. Tum etiam, quia cum odium inimici sit intrinsecè malum, pugnetque cum illo legis naturæ principio: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, & lex naturalis per legem à Moysè scriptam non esset abrogata, eorum Rabinorum illatio & interpretatio non poterat non esse falsa, & à vero scripturæ sensu penitus aliena.

Ad secundam probationem dicendum, Deum in veteri lege dispensasse cum Judæis, ut plures haberent uxores, & ut per libellum repudij possent uxores dimittere, & alias ducere. De quo fusè in Tractatu de matrimonio disp. 1. & 5.

Ad tertiam respondent aliqui, Deum tanquam supremum Dominum omnium bonorum dedisse Israëlitis jus accipiendi aliquid supra sortem ab alienigenis, subindeque Judæos fœnerando nullam commisisse injustitiam. Sed meliùs responderetur cum D. Thoma 2. 2. quæst. 78. art. 1. ad 2. usuram erga alienigenas non fuisse approbatam, aut permissam in veteri lege, sed tantùm impune toleratam pro foro externo & non interno; quemadmodum in Republica minora mala, ad vitanda majora, interdum impune à Principibus & Magistratibus tolerantur.

15. Obijcitur sextò: *Lex vetus bonorum temporalium abundantiam Judæis promittebat, ut cõstat ex illo Deuteron. 28. Simandata mea observaveris, benedictus eris in agro, in civitate egrediens & ingrediens:* Sed rerum temporalium abundantia, periculosa & nociva est ut plurimum; qui enim primi sunt in divitiis, saepe in vitiis, ut inquit Salviatus de providentia. Cui consonat illud Poëtæ,

A *Effodiuntur opes irritamenta malorum.* Unde ab ea abhorruit Salomon, cum petiit à Domino, *Divitias neque pauperitatem dederis mihi:* Ergo lex vetus mala & nociva observatoribus suis promittebat & conferebat, subindeque bona non erat.

Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem; abundantia enim rerum temporalium, solum nociva est, quando in divitiis tanquam in ultimo fine conquelescimus; sed si iis cum moderatione utamur, & cor ab illis abstrahamus, earum abundantia ad salutem utilis esse potest. Unde Augustinus de divitiis loquens, sic ait: *si fuerint supra nos, demergent nos; si fuerint infra nos, attollent nos.*

§. II.

Statuitur secunda conclusio, & legis veteris utilitas declaratur.

Dico secundò, legem veterem non solum fuisse bonam, sed etiam utilem.

17. Probatur conclusio exponendo varias legis hujus utilitates. Prima est, quod per eam cognoscebant homines se esse peccatores, juxta illud Apostoli ad Romanos 3. *Per legem cognitio peccati, & cap. 7. Peccatum non cognovi nisi per legem:* Hæc autem cognitio non potuit non esse illis valde utilis & proficua; sicut enim via ad recuperandam sanitatem, est cognitio suæ infirmitatis; ita via ad gratiam justificantem, est cognitio sui peccati.

Hinc oritur secunda utilitas legis, cum enim viderent Judæi se esse peccatores, & indigere Christo Redemptore, cœperunt eum summo desiderio expectare, ut patet ex illo Psalmi 145. *Domine inclina cœlos tuos & descende.* Isaia 64. *Viam disrumpes cœlos, & descenderes.* Et iterum, *Rorate cœli desuper & nubes pluant justum.* Et Cantic. 1. *Osculetur me osculo oris sui.* In quæ verba, in persona Israëlitarum, præclare ait Doctor mellissimus: *Non loquatur mihi Moyses, siquidem imperitoris lingua factus est mihi: Ieremias nescit loqui, quia puer est; Isaia labia immunda sunt; omnes Propheta elingues sunt; ipse ipse, quem loquuntur, osculetur me osculo oris sui.* Hanc utilitatem brevissimè complexus est D. Augustinus lib. de spiritu & littera cap. 19. cum ait: *Lex data est, ut gratia quaereretur, gratia data est, ut lex impleteretur.*

Tertia utilitas est, quòd Judæi per legem Moisaicam, non tantùm cognoscebant se esse peccatores, & indigere gratiâ Christi, ut jam dictum est, sed etiam paulatim disponebantur & erudiebantur ad altiorum Christi doctrinam suscipiendam, unde ad Galatas 3. *Lex Pedagoga noster fuit in Christo.* Præsertim verò, quia talis lex proponebat illis umbras, figuras, involucra, sub quibus Christus promittebatur. Proponebat, inquam, cruenta animalium sacrificia, ut inde assurgerent ad investigandum cruentum sacrificium in cruce. Proponebat circumcisionem, figuram Baptismi; purificationes, figuram pœnitentiæ; agnum Paschalem, figuram Eucharistiæ; æneum serpentem, figuram Christi in cruce pendentis, & sic de cæteris.

Quarta utilitas, Lex Moisaica metu acerbissimarum pœnarum Israëlitis in officio continebat, & à peccato deterrebat, sicque rigore suo valde proderat illis, præsertim cum propter suam ruditiem & feritatem aliter in officio contineri non possent. Unde Hieronymus ad illud ad